

УДК 101:37.013

DOI <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2026.106.3>

М. Ф. Бирка

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри диференційних рівнянь
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: orcid.org/0000-0002-2891-0044

А. В. Сущенко

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри освіти та управління навчальним закладом
Класичного приватного університету
ORCID: orcid.org/0000-0003-1659-4280

Г. М. Перун

кандидат фізико-математичних наук, доцент,
доцент кафедри диференційних рівнянь
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: orcid.org/0000-0002-2840-7115

ЗНАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ОСВІТНІЙ РЕЗУЛЬТАТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ: КЛАСИФІКАЦІЇ, ВИДИ І РОЛЬ

У статті здійснено аналіз відомих у науці класифікацій видів знань за різноманітними ознаками (критеріями).

Уточнено, що дослідники виокремлюють за кожною ознакою класифікації від двох до п'яти видів знань. Загалом нами ідентифіковано і охарактеризовано 44 види знань за різними ознаками класифікації.

Два види знань визначено за такими критеріями: шлях здобуття (теоретичне знання, емпіричне знання), спосіб формування (рефлексивне знання, інтуїтивне знання), форма прояву (кодифіковане знання, об'єктивоване знання), походження (залучене знання, вирощене знання), форма прояву (явне знання, неявне знання), рівень засвоєння (поверхнєве знання, глибинне знання), приналежність (особисте знання, колективне знання).

Три види знань ідентифіковано за ознаками: ступінь інноваційності (корінне знання, успішне знання, інноваційне знання), ступінь організованості (структуроване знання, напівструктуроване знання, неструктуроване знання), сфера застосування (загальне (типове) знання, специфічне знання, операційне знання).

Чотири і більше видів знань детерміновано за наступними ознаками класифікації: когнітивна функція (знання фактів, концептуальне знання, процедурне знання, метакогнітивне знання), спосіб вираження (закладене знання, свідоме знання, впроваджене знання, втілене знання), рівень носія (суб'єкта знання) (індивідуальне знання, групове знання, організаційне знання, міжорганізаційне знання), функція (стратегічне знання, епізодичне знання, ситуативне знання, комунікативне знання), суб'єктивне значення (інтелектуальне знання, буденне знання, розважальне знання, духовне знання, непотрібне знання).

Охарактеризовано роль визначених видів знань у професійній підготовці майбутніх фахівців та виявлено їх взаємозв'язок за кожною ознакою класифікації.

Ключові слова: освітній результат, професійна підготовка, класифікація знання, види знань, роль знань у професійній підготовці.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими або практичними завданнями. Сучасний етап розвитку вищої освіти в Україні характеризується зміною фокусу професійної підготовки на компетентнісний підхід, який попри всю свою інноваційність використовує традиційні освітні компоненти, серед яких чільне місце посідають знання майбутнього фахівця, адже саме вони виступають основою для формування й розвитку його професійної компетентності.

У цьому контексті особливого значення набуває питання виокремлення і впорядкування різних

видів навчальних знань, а також їх формулювання класифікацій за ключовими ознаками, які виступають семантичними аспектами розуміння знання як цілісного освітнього феномена. Водночас аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до класифікації навчальних знань, що ускладнює практичне формування й застосування знань в освітньому процесі закладів вищої освіти. Це зумовлює необхідність поглибленого дослідження видів, класифікацій і місця навчальних знань у професійній підготовці майбутніх фахівців.

Отже, звернення до проблемного питання класифікації навчальних знань є обґрунтованим і сучасним, оскільки сприяє уточненню теоретичних засад освітнього процесу закладів вищої освіти та підвищенню його результативності в умовах сучасних освітніх викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти поняття «знання» вивчали І. Бойчук [2], М. Головань [3], А. Гриньов, О. Компанієць [4], А. Малюкіна [5], І. Маслянікова [6], В. Мейтус [7], Г. Островська [9], В. Петрушенко [10], Є. Рот-Сєров [12], О. Христенко, Т. Озерчук [13], В. Черкасов [14], С. Чернов, М. Боровик, Г. Запорожець [15], К. Далкір [20], Дж. Ленг [21] та інші науковці. Зокрема вченими досліджено такі питання: етапи розвитку науки та класифікація наукових знань; знання як педагогічна категорія; знання як основний ресурс сучасної економіки; сутність поняття «знання» та його види; проблема засвоєння знань у психологічно-педагогічній науці; подання знань в інтелектуальних системах; знання як джерело інтелектуалізації підприємства; людина і знання: епістемологічна складова філософської антропології; види та сутність знань в сучасних організаціях; наукові засади управління знаннями в сучасних організаціях; знання як ресурс конкурентного розвитку організації; управління знаннями в теорії та практиці; проблеми в управлінні знаннями.

У дослідженні [1], нами визначено, що знання за своєю природою – «це сприйнята за допомогою власних органів чуття та усвідомлена особистістю інформація про стан навколишнього світу, яка як особистісно значуща, збережена у її власній пам'яті» [1, с. 114]. Разом з тим, нами акцентовано увагу, що навчальні знання виступають результатом адаптації викладачем наукових знань [1, с. 118].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, засвідчено відсутність цілеспрямованих досліджень, які б вивчали проблему класифікації навчальних знань як ключового освітнього результату професійної підготовки майбутніх фахівців. Зокрема це стосується і питання визначення ролі певного виду навчальних знань у цій проблемі.

Мета дослідження: уточнення класифікацій і види навчальних знань як ключового освітнього результату професійної підготовки майбутніх фахівців та визначити їх роль в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення мети дослідження зосередимо нашу увагу на розкритті класифікацій знань та їх видів, які пропонуються науковцями в різних галузях науки, починаючи від простих класифікацій знань, які виокремлюють два види знань за однією ознакою, і завершуючи складними класифікаціями знань, які виокремлюють п'ять і більше видів знань за однією ознакою.

Два види знань за однією ознакою виділено в працях А. Малюкіна [5], В. Петрушенка [10], С. Чернова, М. Боровик, Г. Запорожець [15], О.Христенко, Т.Озерчук[13], І.НонакайГ.Такеучі[19], К. Далкір [20] та інших науковців.

Так, **за шляхом здобуття** виокремлюють *теоретичне знання* та *емпіричне знання* (В. Петрушенко) [10].

Теоретичне знання виступає результатом розумового пізнання дійсності й відтворює розуміння сутності об'єкту, явища чи процесу, його внутрішніх закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків з об'єктами, явищами чи процесами. Воно одержується шляхом абстрагування, аналізу і синтезу інформації та забезпечує можливість спрогнозувати подальші події та поведінку досліджуваного об'єкту, явища чи процесу.

У професійній підготовці це знання базується на мисленні, аналізі, абстракції; формує закони, теорії, моделі; пояснює причини та закономірності; має узагальнений і системний характер. Теоретичне знання відповідає на питання «Чому?».

Емпіричне знання відтворює окремі факти описового характеру про певний об'єкт, явище чи процес реальності, при цьому не завжди розкриваючи його глибинну сутність або закономірності. Воно здобується з практичної діяльності шляхом фіксації конкретних фактів, спостереження, вимірювання або експерименту.

У професійній підготовці це знання здобувається через безпосередній досвід, спостереження та експеримент; ґрунтується на чуттєвому сприйнятті (зір, слух, дотик тощо); використовує спостереження та вимірювання; дає факти, дані, опис явищ; є конкретним і практичним. Емпіричне знання відповідає на питання «Як?».

У професійній підготовці майбутніх фахівців ці два види знання утворюють цілісне наукове знання, адже емпіричне без теоретичного знання це хаотичні факти, а теоретичне знання без емпіричного це «теорія відірвана від реальності».

За способом формування вирізняють *рефлексивне знання* та *інтуїтивне знання* (С. Чернов, М. Боровик, Г. Запорожець) [15].

Рефлексивне знання здобувається шляхом аналізу, переосмислення та оцінювання студентом власних знань і мисленнєвих процесів. Воно забезпечує глибше розуміння виконаних дій і сприяє особистому розвитку.

У професійній підготовці таке знання пов'язане з аналізом, логічним і критичним мисленням, передбачає «мислення про мислення» (само-рефлексію), логічно обґрунтоване і послідовне, усвідомлене та контрольоване.

Інтуїтивне знання здобувається шляхом неусвідомленої обробки накопиченої інформації, також досвіду. Воно виникає спонтанно, без сві-

домо розгорнутого процесу мислення, у вигляді раптового розуміння, усвідомлення чи осяяння.

У професійній підготовці це знання часто несвідоме; не потребує доказів на момент виникнення; базується на досвіді, але неусвідомлено; увага спрямована не лише на об'єкт, а й на сам процес пізнання; передбачає сумніви, перевірку та аргументацію, а також опору на логіку і докази; є «знанням про знання»; можливе як миттєве «осіяння».

В освітньому процесі професійної підготовки рефлексивне та інтуїтивне знання доповнюють одне одного утворюючи єдиний цикл пізнання: 1) інтуїтивне осяяння; 2) рефлексивний аналіз та 3) уточнене і обґрунтоване знання. Адже інтуїтивне знання генерує зміст (ідеї, рішення, гіпотези), а рефлексивне знання структурує, перевіряє та обґрунтовує цей зміст.

За походженням виділяють *залучене знання* та *вирощене знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13, с. 63–64].

Залучене знання – це те, що засвоюється студентом без істотної трансформації («у готовому вигляді»). Воно надходить із інформаційного середовища професійної підготовки, вивчення інформаційних ресурсів, професійної літератури без суттєвого самостійного конструювання.

У професійній підготовці це знання має зовнішнє походження (викладачі, книги, медіа), рецептивний характер (сприйняття, запам'ятовування) та часто базується на довірі до авторитету (викладача, експерта). Залучене знання може бути як поверхневим, так і глибинним (залежно від опрацювання студентом).

Вирощене знання формується в результаті самостійної пізнавальної активності, глибокого осмислення отриманої інформації та рефлексії власного досвіду навчання. Воно має індивідуалізований характер, характеризується глибиною засвоєння та високим потенціалом до застосування у нових ситуаціях.

У професійній підготовці це знання: формується через мислення і досвід; має активний, творчий характер; характеризується високою стійкістю і особистісною значущістю; забезпечує глибоке розуміння навчального матеріалу і здатність до його застосування на практиці.

В освітньому процесі професійної підготовки без залученого знання немає матеріалу для мислення, а без вирощеного знання немає справжнього розуміння і компетентності студента. Отже, ефективне навчання передбачає перехід від «знання інших» (залучене знання) до «знання, створеного і пережитого самим» (вирощене знання).

За сприйняттям виокремлюють *кодифіковане* та *об'єктивоване знання* (К. Далкір) [20].

Кодифіковане знання – загально доступне представлене у чіткій структурованій знаковій,

графічній чи мовній формі, зафіксоване на носіях. Це знання відтворює зміст професійної підготовки майбутніх фахівців (підручники, посібники, інструкції, рекомендації, схеми, формули, зображення тощо), воно легко зберігається і відтворюється, а також доступне для розуміння усіма студентами.

У професійній підготовці це знання є формалізованим (чітка структура, правила запису); представлене у символічній формі (мова, математичні знаки, коди); характеризується відтворюваністю (можна передати без спотворення) та незалежністю від носія (не прив'язане до конкретної людини).

Об'єктивоване знання – це частина кодифікованого знання, опанована студентом, яка втілена ним в матеріальних об'єктах чи результатах діяльності, і не може існувати незалежно від нього.

У професійній підготовці це знання: втілене в речах або діях; забезпечує практичну реалізацію; є соціально закріпленим; діє навіть без усвідомлення його змісту.

В освітньому процесі професійної підготовки ці види знання тісно переплетені і взаємно переходять один в одного: 1) кодифікація в об'єктивацію: спочатку знання формулюється (кодифікується), а потім втілюється в практику або технологію; 2) об'єктивація у кодифікацію: практичний досвід і технології аналізуються, а потім описуються у вигляді теорій і правил.

За формою прояву виокремлюють *явне знання* та *приховане знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13] та (І. Нонака й Г. Такеучі) [19]).

Явне знання – це усвідомлене знання, потенційно вербалізоване, кодифіковане та документоване, яке легко відтворюється студентом у словесній формі або у вигляді тексту, алгоритму, інструкції чи моделі. Воно має структуровану й чітко виражену форму, придатну до фіксації, збереження та подальшого відтворення іншими за допомогою мовних чи знакових засобів через пояснення. Явне знання можна легко представити у словесній формі чи задокументувати.

У професійній підготовці це знання усвідомлене і чітке; легко вербалізоване (можна пояснити словами); формалізоване (часто має правила, структуру); легко передається.

Приховане (неявне) знання – це неусвідомлене знання (приховане, латентне, некодифіковане, недокументоване), яке проявляється тільки на рівні умінь та інтуїтивних дій студента, тому переважно проявляється у практичній діяльності. Воно важко вербалізується й формалізується, адже існує на рівні досвіду та інтуїції.

У професійній підготовці це знання: неусвідомлене або частково усвідомлене; складно описати словами; передається через практику: експеримент, наслідування, спостереження; тісно пов'язане з досвідом і контекстом.

В освітньому процесі професійної підготовки явне і приховане знання постійно переходять одне в одне: 1) приховане знання – в явне знання (фахівець осмислює свій досвід і формулює його у вигляді правил, інструкцій або алгоритмів); 2) явне знання – у приховане знання (студент вивчає правила, інструкції і через практику перетворює їх у вміння).

За рівнем засвоєння виділяють *поверхнєве знання* та *глибинне знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13].

Поверхнєве знання – це окремі факти, визначення і поняття, якими студент оперує без розуміння й глибокого осмислення їхнього змісту тільки завдяки її запам'ятовуванню. Це знання забезпечує відтворення студентом навчальної інформації, проте студент не може пояснити її сутність, властивості чи застосувати на практиці. Поверхнєве знання створює початкове і фрагментарне уявлення про об'єкт вивчення, яке завдяки подальшому навчанню може стати глибинним.

У професійній підготовці це знання характеризується: механічним запам'ятовуванням навчального матеріалу; переважною орієнтацією на факти, терміни, формули; відсутністю глибокого аналізу навчального матеріалу та слабкою здатністю до його застосування в нових ситуаціях.

Глибинне знання відтворює належне розуміння студентом навчального матеріалу, системне і цілісне уявлення про об'єкт вивчення, яке дає змогу систематизувати й узагальнити навчальну інформацію, використати її в новій ситуації. Воно уможливорюється завдяки різнобічному аналізу об'єкту вивчення, виявленню причинно-наслідкових зв'язків його виникнення та розвитку, вироблення висновків, а також забезпечує здатність студента пояснювати вивчений матеріал та застосовувати його на практиці.

У професійній підготовці це знання забезпечує розуміння причин і зв'язків у навчальному матеріалі; інтеграцію нових знань у систему; здатність до пояснення навчального матеріалу та його перенесення у нові ситуації.

В освітньому процесі професійної підготовки ці типи знання не ізольовані, а утворюють послідовний процес навчання: спочатку виникає поверхнєве знання («пам'ятаю, але не розумію»), а далі шляхом аналізу, практики і рефлексії воно переходить у глибинне знання («розумію і можу застосувати»).

За приналежністю визначають *особисте знання* та *колективне знання* (А. Малюкіна) [5].

Особисте знання – це суб'єктивне знання, сформоване завдяки індивідуальному стилю мислення студента, спостереженням, власним переконанням, особливостям сприйняття, а також наявного досвіду. Воно пов'язане з індивідуальною інтерпретацією інформації, відрізняється від

студента до студента, часто є унікальним, і не завжди може бути повністю зрозуміле іншими, оскільки забарвлене власними переконаннями та емоціями й тісно пов'язане з особистим шляхом пізнання.

У професійній підготовці це знання може відрізнятися навіть при однаковій інформації; забезпечує тісний зв'язок із досвідом і практикою; часто містить приховані (неявні) компоненти; належить конкретному студенту.

Колективне знання – це все знання, накопичене й узагальнене людством, суспільством, науковою спільнотою чи культурою загалом. Воно виникає завдяки соціальній пам'яті (досвіду поколінь), науковому інтелектуальному пошуку, спільній діяльності та взаємодії експертів, об'єднанню інформації (бібліотеки та сховища інформації), а також культурним традиціям та мовним нормам (тексти). Колективне знання є систематизованим, перевіреним і доступним для вивчення, і саме завдяки цьому формує основу професійної підготовки майбутніх фахівців.

У професійній підготовці це знання має соціальний характер; закріплене у науці, мові, культурі, традиціях; часто кодифіковане або об'єктивоване; існує незалежно від окремого індивіда.

В освітньому процесі професійної підготовки ці види знання утворюють безперервний процес взаємного переходу: 1) колективне знання переходить в особисте (студент вивчає знання суспільства за майбутніх фахом; робить його «своїм» (інтеріоризує його); 2) особисте знання переходить у колективне (студент створює нові ідеї або досвід; передає їх іншим через комунікацію, публікацію).

Три види знань за однією ознакою виокремлено в праці О. Христенко, Т. Озерчук [13].

За ступенем інноваційності виділяють *корінне знання*, *успішне знання* та *інноваційне знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13].

Корінне знання – це фундаментальне базове знання, яке розкриває сутність об'єктів, процесів або явищ, причини їх появи, закономірності розвитку та внутрішні зв'язки, формуючи цілісне й усвідомлене розуміння суті майбутньої професійної діяльності фахівця, а не лише окремих поверхневих фактів. Воно є основою на якій будуються інші знання, дає змогу зрозуміти студенту «чому саме так відбувається», забезпечує розвиток мислення та його здатність пояснити навчальний матеріал своїми словами.

У професійній підготовці це знання стосується фундаментальних закономірностей; стійке і перевірене часом; має характер бази – без нього неможливе подальше навчання та розвиток.

Успішне знання поєднує розуміння студентом навчального матеріалу з дією та проявляється через ефективне застосування набутих ним

знань на практиці для виконання завдань, прийняття рішень і досягнення очікуваних результатів у реальних життєвих і професійних ситуаціях.

У професійній підготовці це знання: використовується як стандарт; має практичну цінність; орієнтоване на результат та перевірену ефективність.

Інноваційне знання – це комплексне, динамічне знання, яке не лише адекватно відображає реальність, а й забезпечує можливість її перетворення шляхом створення нових ідей, підходів, технологій і рішень. Воно виникає на основі корінного знання (глибокого розуміння навчального матеріалу) та успішного знання (ефективного застосування набутих знань на практиці), але виходить за їх межі, генеруючи на їх основі нові ідеї, підходи або технологічні рішення, які виходять за межі відомого.

У професійній підготовці це знання: базується на креативності, синтезі ідей, дослідженнях; нове і нестандартне; ризикове і неперевірене; створює конкурентну перевагу або можливість для прориву.

В освітньому процесі професійної підготовки корінне знання виступає як база для розуміння навчального матеріалу і реалізації освітньої діяльності; успішне знання забезпечує оптимальне використання наявного досвіду; інноваційне знання є передумовою для створення нового та прогресивного за фахом.

Отже, корінне знання забезпечує стабільність, успішне знання забезпечує ефективність, а інноваційне знання забезпечує розвиток.

За ступенем організованості виокремлюють *структуроване, напівструктуроване та неструктуроване знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13].

Структуроване знання – це знання, організоване відповідно до чітко визначеної моделі даних (поняття, закони, правила, формули, таблиці, навчальні програми (curriculum)), у якій для всіх елементів задані типи, атрибути та зв'язки, що, в свою чергу, забезпечує однозначність його трактування. Це знання характеризується системністю, цілісністю, узгодженістю та валідністю, що уможливорює його автоматичну обробку за допомогою інформаційних технологій.

У професійній підготовці структуроване знання відтворює навчальну інформацію, організовану за логікою навчання, а всі навчальні елементи послідовно пов'язані між собою.

Напівструктуроване знання – це знання з частково визначеною структурою організації (через мітки, ієрархію або атрибути), яка може змінюватися, що забезпечує гнучкість у зберіганні та обробці.

У професійній підготовці напівструктуроване знання характеризується як навчальний матеріал, який є частково організованим (правила, теги, схеми, плани, рубрики, модулі, теми тощо), і, при цьому, залишає простір для його гнучкого доповнення та інтерпретації студентами.

Неструктуроване знання – це знання, яке не має формалізованої внутрішньої організації, фіксованої схеми представлення або чітко визначених елементів і зв'язків з іншим знанням.

У професійній підготовці це знання виступає як навчальна інформація, яка подається викладачем у вільній формі без чіткої логічної або дидактичної організації; потребує подальшого самостійного осмислення та структурування студентом.

В освітньому процесі професійної підготовки ці три типи утворюють континуум ефективного навчання: структуроване знання дає теоретичну основу для майбутньої професії, напівструктуроване допомагає осмислити навчальний матеріал, а неструктуроване розвиває глибоке розуміння студента.

За сферою застосування виокремлюють *операційне, специфічне, загальне (типове) знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13].

Загальне (типове) знання – це система узагальнених уявлень студента про концепції, закони, закономірності, принципи, узагальнення, правила та відношення, які відображають суттєві зв'язки між явищами і можуть бути застосовані до широкого класу ситуацій у різних предметних областях.

У професійній підготовці це знання виявляє розуміння студентом законів, теорій, принципів, яке дає змогу абстрагуватися від конкретних випадків та забезпечити перенос знань для вирішення іншого завдання або ситуації.

Специфічне знання – це контекстно-залежне знання, що відображає особливості певної предметної області, конкретної ситуації або вузького класу завдань, із обмеженою здатністю до узагальнення та переносу.

У професійній підготовці воно тісно пов'язане з майбутнім фахом студента, і включає сукупність певних фахових дисциплін, спеціальні терміни і поняття, контекст для коректного застосування рекомендацій, інструкцій, алгоритмів тощо.

Операційне знання – це інтегрована система уявлень студента про способи дії, процедури, алгоритми та послідовності операцій, яка забезпечує практичне виконання завдань і трансформацію теоретичних знань у практику майбутньої професійної діяльності.

У професійній підготовці це знання виступає як основа формування й розвитку практичних умінь і компетентностей майбутнього фахівця, що включає правила виконання певних дій; алгоритми розв'язання завдань; інструкції, методики та інше. При цьому, операційне знання інтегрує не тільки певний алгоритм і кроки його реалізації, а й визначає умови його застосування.

В освітньому процесі професійної підготовки ці три види працюють разом як система ефективного навчання, а саме: загальне знання дає розуміння теоретичних основ і закономірностей; специфічне знання наповнює змістом конкретні аспекти

майбутньої професійної діяльності; операційне знання дозволяє діяти і застосовувати набуті теоретичні та специфічні знання на практиці.

Чотири і більше видів знань за однією ознакою визначили Є. Рот-Сєров [12], О. Христенко, Т. Озерчук [13], С. Чернов, М. Боровик, Г. Запорожець [15], М. Бирка, А. Сущенко, В. Лучко, Г. Перун, В. Лучко [17], Д. Крафтвол [18] та інші науковці.

За когнітивною функцією виокремлюють *знання фактів, концептуальне знання, процедурне знання та метакогнітивне знання* (М. Бирка, А. Сущенко, В. Лучко, Г. Перун, В. Лучко) [17] та (Д. Крафтвол) [18].

Знання фактів – це сукупність елементарних, дискретних одиниць інформації, які відображають окремі об'єкти, явища, події, терміни та їхні безпосередні характеристики, проте без їх включення у систему взаємозв'язків або пояснювальних моделей.

У професійній підготовці це знання формує первинний зміст навчання; пов'язане з процесами запам'ятовування та відтворення; виступає «вхідними даними» для мислення і формування складніших типів знань, але самі по собі не забезпечують розуміння; легко забуваються без включення в систему.

Концептуальне знання – це системно організована сукупність узагальнених уявлень студента, що відображає суттєві зв'язки, відношення та закономірності між елементами предметної області, включаючи поняття, категорії, принципи, моделі та теоретичні конструкції.

У професійній підготовці це знання інтегрує окремі факти у смислові структури; пов'язане з процесами розуміння, узагальнення та систематизації; має високий рівень абстракції; дозволяє пояснювати та прогнозувати елементи предметної області; формує «картину світу» у рамках певної професійної діяльності; є основою глибокого розуміння та переносу знань у нові ситуації.

Процедурне знання – це знання, що репрезентує алгоритми, правила, стратегії та послідовності дій, необхідні для виконання завдань і досягнення конкретного результату. Воно охоплює не лише окремі вміння, а й структуровані способи діяльності, які активуються залежно від ситуації.

У професійній підготовці це знання забезпечує практичне застосування знань, переводить теорію в практику; включає вміння, техніки, методики; містить умови вибору відповідної процедури; передбачає точну послідовність кроків; критично важливе для реалізації діяльнісного навчання.

Метакогнітивне знання – це рефлексивно організована система знань про власні когнітивні процеси, стратегії мислення та навчання, а також способи їх планування, моніторингу, регуляції та оцінювання.

У професійній підготовці це знання: включає знання про власні пізнавальні можливості, механізми самоконтролю і самокорекції; включає усвідомлення студентом того «як я думаю і навчаюся»; охоплює стратегії навчання, запам'ятовування, виконання завдань; передбачає усвідомлення процесу мислення (рефлексію); виконує керівну (регулятивну) функцію; координує використання інших типів знань, формує здатність до самостійного, усвідомленого навчання.

В освітньому процесі професійної підготовки ці види знань працюють разом як послідовні кроки навчання, а саме: накопичення фактів, їх організація в концепції, їх застосування через процедури та їх усвідомлене регулювання через метакогніцію. Відтак, фактичне знання створює інформаційну базу майбутньої професійної діяльності, концептуальне знання забезпечує його розуміння як системи; процедурне знання створює діяльнісний механізм, а метакогнітивне знання забезпечує управління цим процесом.

Отже, забезпечуючи кожному майбутньому фахівцю перехід від запам'ятовування до розуміння, від розуміння до застосування, а від застосування до саморегуляції в навчанні та подальшій професійній діяльності.

За способом вираження виокремлюють *закладене знання, втілене знання, свідоме знання та впроваджене знання*, (О. Христенко, Т. Озерчук) [13].

Закладене знання – це формалізоване знання, яке зафіксовано у зовнішніх знаково-символічних або матеріальних носіях, що забезпечує їх збереження, відтворення, передачу та масштабування незалежно від конкретного суб'єкта.

У професійній підготовці це знання існує у вигляді текстів, схем, таблиць, баз даних, алгоритмів, інструкцій, посібників, підручників; доступне для багаторазового використання; забезпечує кумулятивний розвиток знань завдяки їх накопиченню і передачі між поколіннями; піддається стандартизації та тиражуванню; може бути оброблене технічними системами; відокремлене від контексту їх первинного створення; є основою формальної освіти (підручники, ресурси, системи навчання); виступає як «зовнішня пам'ять» людства.

Втілене знання – це знання, інтегроване у тілесно-моторні, сенсомоторні та перцептивні структури особистості студента, яке формується через безпосередній досвід взаємодії з середовищем і проявляється у вигляді дій та інтуїтивних реакцій, а також навичок, часто без їх повного усвідомлення чи вербалізації студентом.

У професійній підготовці це знання формується через повторювану діяльність, практику, тренування; включає «тілесну пам'ять» і моторні паттерни; переважно має неявний характер; функціонує на до-рефлексивному рівні; забез-

печує швидкість і точність дій; важко піддається формалізації та вербалізації, легше демонстрації; зменшує потребу у свідомому контролі.

Свідоме знання – це знання студента, яке має рефлексивно усвідомлений характер і може бути чітко репрезентоване у знаково-символічній формі (мовній, математичній, графічній) та легко трансльоване іншим через комунікацію.

У професійній підготовці це знання функціонує на рівні свідомого мислення студента; забезпечує розуміння і комунікацію в навчанні; легко піддається логічному аналізу, перевірці та систематизації; забезпечує можливість структурування, пояснення, аргументації, передачі та накопичення знань; слугує основою для навчання інших в рамках формальної освіти.

Впроваджене знання – це знання, імплементоване у структури діяльності, соціальні практики, організаційні процеси та культурні норми, яке визначає спосіб виконання дій у певному середовищі (соціальному контексті).

У професійній підготовці це знання має колективний характер; локалізується у взаємодіях, процедурах, ролях; включає неформальні правила, традиції, неформальні правила та норми, «неписані» закони; визначає контекст і рамки використання індивідуальних знань; історично формується в межах певної спільноти або організації; здобуваються шляхом участі у соціальній діяльності (соціалізацію).

В освітньому процесі професійної підготовки ці види знань виконують свою особливу роль: закладене знання виступає як об'єкт навчання (у носіях); свідоме знання – це частина закладеного знання, яку студент усвідомлено розуміє і використовує у мисленні; втілене знання частина закладеного знання, яку студент реалізує в діях (в тілі); впроваджене знання – це частина закладеного знання, яка детермінує соціальну взаємодію студента і забезпечує її ефективність.

За рівнем носія (суб'єкта знання) визначають *індивідуальне знання, групове знання, організаційне знання та міжорганізаційне знання* (Є. Рот-Сєров) [12] та (С. Чернов, М. Боровик, Г. Запорожець) [15].

Індивідуальне знання, – це знання, що формується в процесі індивідуального досвіду, навчання та соціалізації та забезпечує здатність студента сприймати, інтерпретувати й трансформувати інформацію у діяльність.

У професійній підготовці це знання: залежить від **когнітивних здібностей та мотивації** студента; інтегрує декларативні, процедурні і метакогнітивні знання; зберігається у довготривалій пам'яті; проявляється у вигляді компетентностей, вмінь, навичок, інтуїції, суджень та «відчуття правильності»; є основою для формування всіх інших рівнів знання.

Групове знання – це спільно створене розподілене знання, що виникає внаслідок комунікації, кооперації та узгодження індивідуальних знань членів певної групи (академічної, професійної, соціальної).

У професійній підготовці це знання включає спільні ментальні моделі, узгоджені інтерпретації, колективну пам'ять та координаційні механізми, що забезпечують ефективну спільну діяльність; має властивість синергії (більше, ніж сума індивідуальних знань); формується через діалог, спільне вирішення проблем, рефлексію; включає розподілене знання (коли різні учасники знають різні частини).

Організаційне знання – це інституціоналізоване відтворюване знання, що формується в межах певної організації та закріплюється в її структурах, процесах, технологіях і культурі.

У професійній підготовці це знання включає: сукупність явних і неявних знань, інтегрованих у організаційні рутини, стандарти, інформаційні системи, корпоративні практики та норми, що забезпечують здатність організації до ефективного функціонування, адаптації та інновацій; документовані знання (інструкції, бази даних), процесні знання (як виконуються операції) та культурні знання (цінності, норми). Крім цього, воно підтримує організаційну пам'ять та є ключовим ресурсом конкурентоспроможності як організації в цілому, так і окремих її членів.

Міжорганізаційне знання – це знання, що виникає, циркулює та розвивається в процесі взаємодії між різними організаціями в межах певної мережі, альянсу, партнерства чи системи.

У професійній підготовці це знання є основою інноваційних мереж та кластерів; включає трансфер знань (knowledge transfer), спільне створення знань (co-creation) та навчання між організаціями (закладами освіти); залежить від рівня довіри, якості комунікації та сумісності систем і культур.

В освітньому процесі професійної підготовки індивідуальне знання трансформується у групове знання, групове знання інституціоналізується в організаційне знання, а організаційне знання інтегрується у міжорганізаційне знання.

За функціями виділяють *стратегічне знання, епізодичне знання, ситуативне знання та комунікативне знання* (О. Христенко, Т. Озерчук) [13].

Стратегічне знання забезпечує усвідомлене управління студентом власною пізнавальною та практичною діяльністю, включаючи вибір, комбінування та адаптацію стратегій для досягнення довгострокових і складних цілей.

У професійній підготовці це знання: забезпечує адаптивність, гнучкість і цілеспрямованість освітньої діяльності; дозволяє студенту визначати оптимальні способи розв'язання задач у змінних умовах і здійснювати регуляцію власних когні-

тивних процесів. Стратегічне знання структурно включає: знання про стратегії (які існують), знання про умови їх застосування (коли і чому) та знання про ефективність (оцінка результатів).

Епізодичне знання – це знання, що репрезентує індивідуальний досвід у вигляді конкретних подій, інтегрованих із часово-просторовим контекстом і суб'єктивними переживаннями. Воно формується на основі епізодичної пам'яті та включає інформацію про контекст (час, місце, обставини), емоційний стан і послідовність дій.

У професійній підготовці це знання: основа для навчання через досвід; джерело інтуїтивних рішень і аналогій. Епізодичне знання включає в себе наступні структурні компоненти: подієвий зміст (що сталося), контекст (де, коли, за яких умов) та суб'єктивну оцінку (емоції, значущість).

Ситуативне знання – це знання, що забезпечує адекватне розуміння та інтерпретацію конкретної ситуації і вибір відповідної поведінки. Воно формується у взаємодії студента з конкретним середовищем і визначає ефективні дії в межах даного контексту.

У професійній підготовці це динамічне, контекстно зумовлене знання, яке має контекстуальну прив'язаність, часто є неявним і інтуїтивним, формується через участь у діяльності (situated learning) та забезпечує швидку орієнтацію та адаптацію в конкретних умовах.

Комунікативне знання – це знання, що забезпечує ефективне створення, передавання, інтерпретацію та узгодження смислів у процесі соціальної взаємодії. Це інтеграція мовних, прагматичних, соціокультурних і стратегічних компонентів, які регулюють процес комунікації відповідно до норм, контексту та цілей взаємодії.

У професійній підготовці це багаторівнева система знань, яка включає: лінгвістичний компонент (мовні засоби), прагматичний компонент (намір, доречність висловлювання), соціокультурний компонент (норми, ролі, контексти) та інтерактивний компонент (керування діалогом, зворотний зв'язок). Комунікативне знання забезпечує взаєморозуміння і координацію дій та є основою соціальної та професійної взаємодії.

В освітньому процесі професійної підготовки стратегічне знання керує діяльністю, епізодичне знання зберігає досвід конкретних подій, ситуативне знання адаптує його до умов, а комунікативне знання забезпечує взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

За суб'єктивним значенням виокремлюють: *інтелектуальне знання, буденне знання, розважальне знання, духовне знання та непотрібне знання* (С. Чернов, М. Боровик, Г. Запорожець) [15].

Інтелектуальне знання, – це знання, що включає побудову понять, суджень, умовиводів, теорій і моделей, які забезпечують узагальнене та кон-

цептуальне відображення дійсності та слугують основою для наукового пояснення і прогнозування. Воно формується в процесі абстрактного мислення, аналізу, синтезу та рефлексії і спрямоване на виявлення сутнісних зв'язків, закономірностей і принципів реальності.

У професійній підготовці це знання забезпечує теоретичне мислення та наукове пізнання, дозволяє пояснювати й передбачати явища та виступає базою для прийняття обґрунтованих рішень.

Буденне знання – це донаукова форма пізнання, яка базується на чуттєвому досвіді, інтуїтивних узагальненнях і соціально закріплених уявленнях, характеризується фрагментарністю, контекстуальністю та відсутністю строгої системності. Воно виникає в процесі безпосередньої життєдіяльності студента та забезпечує її орієнтацію в повсякденному світі.

У професійній підготовці це знання забезпечує швидке прийняття рішень у повсякденних ситуаціях, формує первинну картину світу та є основою для подальшого переходу до наукового знання.

Розважальне знання – це знання, яке не орієнтоване на безпосередню практичну або наукову ефективність, але сприяє відновленню психічних ресурсів студента, формуванню його культурної ідентичності та підтримці соціальної комунікації. Воно формується та засвоюється у процесі дозвілєвої, ігрової та медіа-діяльності і виконує передусім рекреаційну, емоційну та соціалізуючу функції.

У професійній підготовці це знання: виконує психологічне розвантаження, сприяє неформальному навчанню через гру та медіа, а також підтримує соціальні зв'язки та культурні коди.

Духовне знання – це знання, яке поєднує раціональні, інтуїтивні та віро-орієнтовані компоненти і спрямоване на осмислення сенсу життя, визначення життєвих орієнтирів і формування системи цінностей особистості студента. Воно відображає ціннісно-сміслові, морально-етичні та екзистенційні аспекти буття людини і формується через внутрішній досвід, рефлексію, культурні традиції сім'ї та світоглядні системи суспільства.

У професійній підготовці це знання: забезпечує смислотворення та самовизначення, регулює моральну поведінку та сприяє внутрішній цілісності особистості.

Непотрібне знання – це знання, яке не актуалізується у практичній, пізнавальній чи соціальній діяльності та не виконує значущих функцій у поточній системі цілей студента, хоча потенційно може набути значущості за зміни умов. У певному контексті воно не використовується, не має актуальної функціональної цінності або не інтегрується в діяльність студента.

У професійній підготовці це знання може виступати як латентний ресурс освітнього процесу, іноді спричиняє когнітивне перевантаження та залежить від контексту, цілей і ситуації.

В освітньому процесі професійної підготовки ці види знань відображають різні сфери людської діяльності та різні функції знання – від практичного виживання до саморозвитку і дозвілля. При цьому вони взаємопов'язані і постійно переходять одне в одного: буденне знання переходить в інтелекту-

альне знання (досвід, аналіз, теорія); інтелектуальне знання переходить у духовне знання (здобуття знання, осмислення сенсу); розважальне знання переходить у інтелектуальне чи духовне знання (розвага, рефлексія); непотрібне знання переходить у корисне знання (зміна контексту, нова цінність).

Проведене дослідження дало змогу сформулювати авторську класифікацію навчальних знань за ознаками, важливими у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікації навчальних знань у професійній підготовці майбутніх фахівців

№	Ознака класифікації (критерій)	Вид знання	Коротка характеристика
Два види знань			
1.	Шлях здобуття	Теоретичне знання	відтворює розуміння сутності об'єкту, явища чи процесу, його внутрішніх закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків («Чому?»)
2.		Емпіричне знання	відтворює окремі факти описового характеру про певний об'єкт, явище чи процес реальності («Як?»)
3.	Спосіб формування	Рефлексивне знання	нове знання на основі аналізу наявних «старих» знань і мисленнєвих процесів
4.		Інтуїтивне знання	результат неусвідомленої обробки наявної інформації у вигляді розуміння, усвідомлення чи осяяння
5.	Форма прояву	Кодифіковане знання	загально доступне, представлене у чітко структурованій знаковій, графічній чи мовній формах, зафіксоване в певних носіях
6.		Об'єктивоване знання	частина кодифікованого знання втілена студентом у матеріальних об'єктах чи результатах діяльності
7.	Походження	Залучене знання	засвоюється студентом під час професійної підготовки без істотної трансформації «у готовому вигляді»
8.		Вирощене знання	формується студентом у результаті особистісної пізнавальної активності, глибокого осмислення отриманої інформації та рефлексії власного практичного досвіду
9.	Форма прояву	Явне знання	усвідомлене знання, потенційно вербалізоване, кодифіковане та документоване, яке легко відтворюється студентом в словесній або інших формах, придатне до фіксації, збереження та подальшого відтворення
10.		Неявне знання	неусвідомлене знання, приховане, латентне, некодифіковане та недокументоване, яке проявляється тільки на рівні умінь та інтуїтивних дій студента
11.	Рівень засвоєння	Поверхнєве знання	окремі факти, визначення і поняття, запам'ятовані студентом («пам'ятає щось»)
12.		Глибинне знання	цілісне уявлення про об'єкт вивчення, яке дає змогу узагальнити інформацію та використати її в новій ситуації («знає щось, як і чому»)
13.	Приналежність	Особисте знання	суб'єктивне, засноване на власному досвіді
14.		Колективне знання	спільне, узагальнене, сформоване взаємодією багатьох людей, перевірене і доступне для вивчення
Три види знань			
15.	Ступінь інноваційності	Корінне знання	фундаментальне, базове знання, яке пояснює «чому», а не лише «як»
16.		Успішне знання	поєднує розуміння навчального матеріалу з дією та проявляється через ефективне застосування набутих знань на практиці
17.		Інноваційне знання	виникає на основі корінного та успішного знання, але виходить за їх межі, генеруючи на цій основі нові ідеї, підходи або технологічні рішення, які виходять за межі відомого
18.	Ступінь організованості	Структуроване знання	знання, організоване відповідно до чітко визначеної моделі даних (поняття, закони, правила, формули, схеми, таблиці)
19.		Напівструктуроване знання	знання з частково визначеною структурою організації (через мітки, ієрархію або атрибути)
20.		Неструктуроване знання	знання, яке не має формалізованої внутрішньої організації, фіксованої схеми представлення або чітко визначених елементів і зв'язків з іншим знанням

Продовження таблиці 1

№	Ознака класифікації (критерій)	Вид знання	Коротка характеристика
21.	Сфера застосування	Загальне (типове) знання	система узагальнених уявлень студента, які відображають суттєві зв'язки між явищами і можуть бути застосовані до широкого класу ситуацій в різних предметних областях («чому?» і «що спільного?»)
22.		Специфічне знання	контекстно-залежне знання, що відображає особливості певної предметної області («що саме важливе в цьому конкретному випадку?»)
23.		Операційне знання	інтегрована система уявлень студента про способи дії, процедури, алгоритми та послідовності операцій («Як це зробити?»)
Чотири і більше видів знань			
24.	Когнітивна функція	Знання фактів	запам'ятовано студентом об'єкти, явища, події, терміни та їхні безпосередні характеристики без їх включення у систему взаємозв'язків або пояснювальних моделей («Що це?»)
25.		Концептуальне знання	відображає суттєві зв'язки, відношення та закономірності між елементами предметної області, включаючи поняття, категорії, принципи, моделі та теоретичні конструкції («Як це пов'язано?»)
26.		Процедурне знання	алгоритми, правила, стратегії та послідовності дій, необхідні для виконання завдань і досягнення конкретного результату («Як це застосувати?»)
27.		Метакогнітивне знання	рефлексивно організована система знань про власні когнітивні процеси, стратегії мислення та навчання, а також способи їх планування, моніторингу, регуляції та оцінювання («Як я це вивчаю і контролюю?»)
28.	Спосіб вираження	Закладене знання	формалізоване знання, яке зафіксовано у зовнішніх знаково-символічних або матеріальних носіях, що дозволяє їх зберігати, передавати та відтворювати незалежно від носія; «зовнішня пам'ять» людства
29.		Свідоме знання	усвідомлене чітко сформульоване знання, яке легко може бути трансльовано у вербальній чи символічній формі
30.		Впроваджене знання	визначає, як саме виконується діяльність у певній системі
31.		Втілене знання	знання, інтегроване у тілесно-моторні, сенсомоторні та перцептивні структури особистості студента; основа для формування практичних умінь і навичок
32.	Рівень носія (суб'єкта знання)	Індивідуальне знання	належить окремій особистості, формується в процесі навчання та діяльності
33.		Групове знання	знання, що формується та функціонує в межах малої соціальної групи через взаємодію її учасників
34.		Організаційне знання	знання, що накопичується, зберігається та використовується в межах організації
35.		Міжорганізаційне знання	знання, що створюється, обмінюється та використовується між різними організаціями.
36.	Функція	Стратегічне знання	знання про загальні принципи, підходи та способи вибору і застосування стратегій для досягнення складних цілей у різних умовах
37.		Епізодичне знання	знання про конкретні події, ситуації та досвід, які людина пережила у певному часі та просторі
38.		Ситуативне знання	знання, що формується і застосовується в межах конкретної ситуації або контексту діяльності
39.		Комунікативне знання	знання про засоби, правила та стратегії ефективної взаємодії між людьми знання про те, хто володіє досвідом та ресурсами і може допомогти у вирішенні проблеми (знати хто)
40.	Суб'єктивне значення	Інтелектуальне знання	систематизоване, логічно обґрунтоване знання, що формується в процесі раціонального пізнання та спрямоване на глибоке розуміння закономірностей реальності
41.		Буденне знання	знання, що формується в процесі щоденного життя та практичного досвіду людини без спеціальної наукової систематизації
42.		Розважальне знання	знання, що споживається або засвоюється переважно з метою відпочинку, емоційного задоволення або дозвілля, а не для практичного чи наукового застосування
43.		Духовне знання	знання, що стосується цінностей, сенсу життя, моральних принципів і внутрішнього світу людини
44.		Непотрібне знання	знання, яке не має актуальної цінності або практичного застосування для конкретної особи чи діяльності в певний момент часу

Висновки. Таким чином, знання як багатоаспектний феномен класифікується за різноманітними ознаками (критеріями).

Визначено, що дослідники за кожним критерієм виокремлюють від двох до п'яти видів знань. Загалом нами ідентифіковано і охарактеризовано

44 види знань за різними ознаками класифікації.

Два види знань визначено за наступними критеріями: шлях здобуття (теоретичне знання, емпіричне знання), спосіб формування (рефлексивне знання, інтуїтивне знання), форма прояву (кодифіковане знання, об'єктивоване знання), походження (залучене знання, вирощене знання), форма прояву (явне знання, неявне знання), рівень засвоєння (поверхнєве знання, глибинне знання), приналежність (особисте знання, колективне знання).

Три види знань ідентифіковано за такими ознаками: ступінь інноваційності (корінне знання, успішне знання, інноваційне знання), ступінь організованості (структуроване знання, напівструктуроване знання, неструктуроване знання), сфера застосування (загальне (типове) знання, специфічне знання, операційне знання).

Чотири і більше видів знань детерміновано за наступними ознаками класифікації: когнітивна функція (знання фактів, концептуальне знання, процедурне знання, метакогнітивне знання), спосіб вираження (закладене знання, свідоме знання, впроваджене знання, втілене знання), рівень носія (суб'єкта знання) (індивідуальне знання, групове знання, організаційне знання, міжорганізаційне знання), функція (стратегічне знання, епізодичне знання, ситуативне знання, комунікативне знання), суб'єктивне значення (інтелектуальне знання, буденне знання, р о з в а ж а л ь н е знання, духовне знання, непотрібне знання).

Охарактеризовано роль визначених видів знань у професійній підготовці майбутніх фахівців та виявлено їх взаємозв'язок за кожною ознакою класифікації.

Серед перспективних напрямів подальших наукових розвідок виокремимо характеристику рівнів представлення навчальних знань як освітнього результату професійної підготовки.

Список використаної літератури:

1. Бирка М. Ф., Сущенко А.В. Психолого-педагогічний феномен «знання»: сутність феномену. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2026. Вип. 105. С. 113–119. DOI: <https://doi.org/10.32782/1992-5786.2026.105.16>.
2. Бойчук І. Д. Науково-теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців у коледжі. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту*. № 9. С. 18–22.
3. Головань М. С. Знання як педагогічна категорія. *Сучасна картина світу: природа, суспільство, людина*. 2008. С. 104–112.
4. Гриньов А. В., Компанієць О. А. Знання як основний ресурс сучасної економіки. *Академічний огляд*. 2010. № 1 (32). С. 16–22.
5. Малюкіна А. О. Сутність поняття «знання» та його види. *Сучасні проблеми управління під-*

приємства: теорія та практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 29-30 березня 2018 року). Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 58–61.

6. Маслянікова І. В. Проблема засвоєння знань у психологічно-педагогічній науці. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: психологія*. 2020. Т. 31 (70) № 2. С. 37–46.
7. Мейтус В. Ю. Подання знань в інтелектуальних системах. *Наукові записки. Комп'ютерні науки*. 2015. Т. 177. С. 4–8.
8. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.
9. Островська Г. Й. Знання як джерело інтелектуалізації підприємства. *Review of transport economics and management*. 2023. Вип. 9 (25). С. 105–118. DOI: <https://doi.org/10.15802/rtem2023/288932>.
10. Петрушенко В. Людина і знання: епістемологічна складова філософської антропології. *Humanitarian vision*. 2017. Vol. 3. No. 1. С. 67–72.
11. Пометун О., Гупан Н. Таксономія Б. Блума і розвиток критичного мислення школярів на уроках історії. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 50–58.
12. Рот-Серов Є. В. Знання в сучасних організаціях: види та сутність. *Проблеми та перспективи розвитку підприємництва: матеріали Х Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 25 листопада 2016 року)*. Х.: ХНАДУ. Т. 3. С. 250–252.
13. Христенко О. В., Озерчук Т. В. Наукові засади управління знаннями в сучасних організаціях. *Фінансовий простір*. 2017. №2 (26). С. 61–66.
14. Черкасов В. Ф. Етапи розвитку науки і класифікація наукових знань. *Педагогічні науки*. 2017. Т. 1. № 78. С. 56–60.
15. Чернов С. І., Боровик М. В., Запорожець Г. В. Знання як ресурс конкурентного розвитку організації. *Економіка. Фінанси. Право*. 2014. Вип. 10/1. С. 7–11.
16. Anderson L. W., Krathwohl D. R. A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives: Complete Edition. New York: Longman, 2001. 352 p.
17. Byrka M., Sushchenko A., Luchko V., Perun G., Luchko V. Algorithmic thinking in higher education: determining observable and measurable content. *Information Technologies and Learning Tools*. 2024. Issue 104 (6). Pp. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v104i6.5750>.
18. Krathwohl D. R. A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory into practice*. 2002. Issue 41(4). Pp. 212–218.
19. Nonaka I., Takeuchi H. The Knowledge-Creating Company: How Japanese Companies the Dynamics of Innovation. N.Y.: Oxford University Press, 1995. 284 pp.
20. Dalkir K. Knowledge management in theory and practice. London: Routledge, 2005. 372 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780080547367>.
21. Lang J. C. Managerial concerns in knowledge management. *Journal of Knowledge Management*. 2001. Is. 5 (1). Pp. 43–59. DOI: <https://doi.org/10.1108/13673270110384392>.

Byrka M., Sushchenko A., Perun G. Knowledge as a key educational outcome of professional training: classifications, types and role

The article analyzes the classifications of types of knowledge known in science according to various characteristics (criteria).

It is specified that researchers distinguish between two and five types of knowledge for each classification criterion. In total, we identified and characterized 44 types of knowledge for different classification criteria.

Two types of knowledge are defined according to the following criteria: the path of acquisition (theoretical knowledge, empirical knowledge), the method of formation (reflective knowledge, intuitive knowledge), the form of manifestation (codified knowledge, objectified knowledge), the origin (involved knowledge, cultivated knowledge), the form of manifestation (explicit knowledge, implicit knowledge), the level of assimilation (surface knowledge, deep knowledge), and the affiliation (personal knowledge, collective knowledge).

Three types of knowledge are identified according to the following characteristics: degree of innovation (root knowledge, successful knowledge, innovative knowledge), degree of organization (structured knowledge, semi-structured knowledge, unstructured knowledge), scope of application (general (typical) knowledge, specific knowledge, operational knowledge).

Four or more types of knowledge are determined by the following classification features: cognitive function (factual knowledge, conceptual knowledge, procedural knowledge, metacognitive knowledge), mode of expression (tacit knowledge, conscious knowledge, implemented knowledge, embodied knowledge), level of the carrier (subject of knowledge) (individual knowledge, group knowledge, organizational knowledge, interorganizational knowledge), function (strategic knowledge, episodic knowledge, situational knowledge, communicative knowledge), subjective meaning (intellectual knowledge, everyday knowledge, entertainment knowledge, spiritual knowledge, unnecessary knowledge).

The role of certain types of knowledge in the professional training of future specialists and their relationship is revealed in each classification feature are characterized.

Key words: educational outcome, professional training, knowledge classifications, knowledge types, role of knowledge in professional training.

Дата першого надходження статті до видання: 07.08.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 27.08.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 02.10.2026